

ALERGIE LA NUANȚE

ANTITEZE

a noi, dacă-i spui cuiva „prostule“, nu se supără. O consideră o insultă și cum, de câțiva ani încoace, ne insultăm unii pe alții, pe stradă, în presă și la televiziune, faptul pare banal, lipsit de importanță și trece aproape neobservat. Dacă, însă, îi faci câteva obiecții politicoase, de bun-simț, cum că i s-a strâmbat nodul la cravată, cum că o frază trebuie pusă în ghilimele fiind un citat din cineva, care de altminteri trebuie și menționat, cum că spectacolul domniei-sale are unele lungimi, unele imprecizii sau unele vulgarități, preopinutul face alergie. Nu mai suntem alergici la insulte, la mitocănie, la atacuri directe. Cu astea ne-am obișnuit. Sensibilitatea noastră post-decembriștă a devenit alergică la nuanțe, la semtonuri, la conotații. Dacă scrii clar și apăsător că proza, piesa ori spectacolul cutare e un dezastru, autorul te consideră un imbecil și te disprețuiește. Dacă însă proza, piesa ori spectacolul îți place, dar nu integral și necondiționat, ci în chip nuanțat, undeva e bine, altundeva e mai puțin bine, personajul ics e foarte bun, personajul y grec, în schimb, e cam șters, scena cutare e remarcabilă, dar alta e prea lungă și cam fără substanță, în cazul ăsta lucrurile devin grave, dramatice, subversive sau de-a dreptul monstruoase. Dacă nu-ți place un produs spiritual al cuiva, ești ori dobitoc, ori insensibil, ori ostil. Dar dacă-ți place moderat, dacă ai unele rezerve, niscaiva nemulțumiri, înseamnă că în judecata obiectivă s-a insinuat o forță străină, ai cedat unor presiuni din afara subiectivității tale, ai fost atras într-o conspirație în care ești și victimă, și instrument. Te manipulează cineva, ești mâna care scoate castane din foc, ești pe cale să devii o marionetă, un om de paie, fără voință, fără putere proprie de judecată și, în consecință, fără personalitate. Evident că nuanțele critice nu-ți aparțin, ele ți-au fost suflate, insuflate sau inspirate de o forță vrăjmașă. Lupta se dă între titani, între forțe politice, sociale sau culturale, iar tu nu faci decât să te pui în serviciul unuia sau altuia dintre parteneri. Drept care ți se revelează cu tristețe și amărăciune că ai făcut jocul „celuilalt“ sau „celorlalți“, că participi, bietul de tine, fără voia ta, la un complot bine organizat, mișelesc.

Revista „Teatrul azi“ este a teatrului românesc, nu are nimic a face cu formațiunile politice, cu grupurile de interese, nu vrea să înalțe și nu vrea să distrugă pe nimeni, nu e legată de alte criterii de apreciere decât de acela al valorii. Criticii care scriu în revistă sunt profesioniști și, firește, fiecare dintre ei își poate formula nestingherit propria judecată de valoare. Dacă vreun spectacol este controversat, revista publică două sau mai multe opinii pe marginea acestuia. Cenzură nu putem face, deoarece am contrazice principiul libertății de expresie pentru care, între altele, au ieșit oamenii cu mâinile goale în fața tancurilor în decembrie 1989. Iată însă că un regizor, remarcabil de altfel, director de teatru, prieten de peste douăzeci de ani, fiindcă în revistă s-a scris, cu argumente, despre caracterul modest al unor spectacole montate la teatrul domniei-sale, mă suspectează că aș face jocul acelora care doresc îndepărtarea sa din teatru, că facem un anume fel de politică (!), că am avea ceva personal împotriva lui și ceva subversiv, inavuabil împotriva teatrului cu pricina. Un alt regizor, nu mai puțin prieten, încearcă să mă convingă că o anume cronică scrisă pe marginea unui spectacol al domniei-sale, exprimând câteva rezerve de nuanță, a fost manipulată de un grup advers, care nu urmărește decât distrugerea sa ca regizor. Un al treilea regizor, și el director de teatru, mă avertizează de la început că ar trebui ca revista să acorde mai multă importanță teatrului respectiv, după ce un predecesor al său mă întrebasese public, în gazetă, de ce am acceptat ca într-un articol din „Teatrul azi“ să apară o propoziție dubioasă cu privire la un spectacol al domniei-sale. În mod logic, ca dramaturg ar trebui să-mi deschid accesul spre scenele teatrelor și spre inima regizorilor, și nu să-l închid. Dar societatea noastră boțită nu mai are nici o logică, în fiecare cută a ei părănd să se ascundă tot felul de dușmani invizibili.

Nu suntem pregătiți nici pentru critică, nici pentru nuanțe. Suntem suspicioși, alergici, irascibili și intoleranți. Nu acceptăm să se spună, să se scrie decât ceea ce credem noi despre noi înșine și despre produsele noastre. Am respins cu furie (retroactivă, e drept) corurile elogioase la adresa dictaturii, dar dorim alte coruri, la fel de elogioase, la adresa noastră. Care să fie numai în ritm de imn, de marș sau de odă. Nu se acceptă semitonul, și nici contrapunctul.

Intrucât va fi greu ca acum, după patru ani, să instituim un punct de vedere unic și răspicat, nu ne rămâne altceva de făcut decât ca fiecare regizor sau fiecare director de teatru să-și scrie cronică, articolul sau recenzia până vom reuși să uniformizăm și eventual, să computerizăm critica, astfel ca programul fiecărui spectacol să coincidă perfect cu reflexul său critic. Sau, poate, să încercăm să ne tratăm alergiile la nuanțe cu o doză ceva mai mare de luciditate. ■

